

SVEIKAS SAULĖS MIESTAS
Šiaulių miesto savivaldybės
visuomenės sveikatos skyriaus

**ŠIAULIŲ MIESTO BENDROJO IR PROFESINIO UGDYMO
MOKYKLŲ 7 - 17 M. IR 18+ M. AMŽIAUS MOKINIŲ 2020 M.
PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ DUOMENŲ
APŽVALGA**

Šiauliai

ĮVADAS

Nuo 2020 m. gegužės 1 d. VSS IS (Vaikų sveikatos stebėsenos informacinėje sistemoje) atsirado galimybė kaupti ir tvarkyti visų šalies ugdymo įstaigas lankančių vaikų ir pilnamečių mokinių sveikatos duomenis, kurie gaunami iš Mokinio sveikatos pažymėjimo.

Taip pat nuo 2020 m. gegužės 1 d. Mokinio sveikatos pažymėjimo formos I dalyje „Sveikatos būklės įvertinimas“ atsirado nauji rodikliai – Bendros rekomendacijos ir Specialios rekomendacijos – kuriuos gydytojas užpildo, jei mokinys serga lėtine liga ir (ar) turi sveikatos sutrikimų, kurie riboja mokinio dalyvavimą ugdymo veikloje.

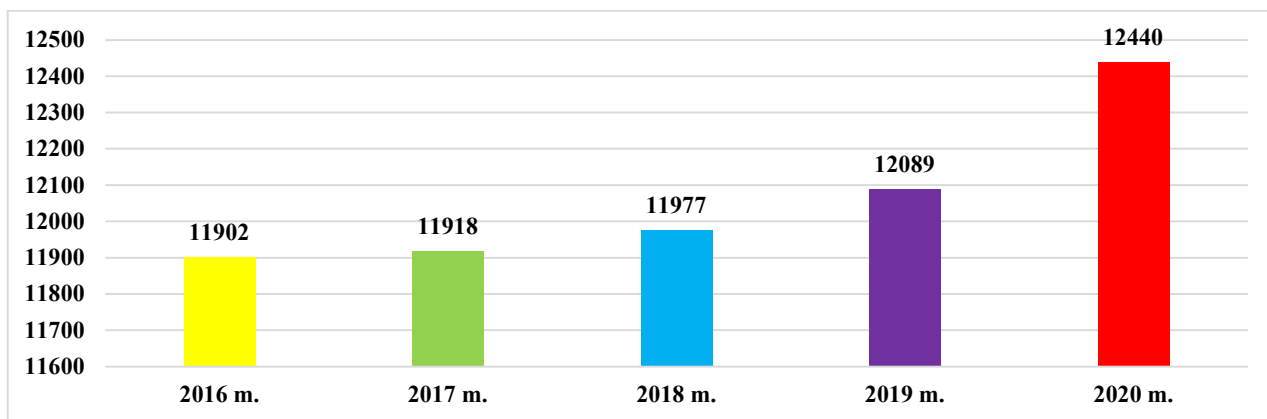
Šioje apžvalgoje pateikiami ir aprašomi Šiaulių miesto bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo mokyklas lankančių 7 – 17 m. ir 18+ m. amžiaus mokinių sveikatos rodikliai, nustatyti profilaktinių sveikatos patikrinimų metu.

Apžvalgoje pateikiami 7 – 17 m. vaikų ligotumo rodikliai surinkti iš Higienos instituto Sveikatos statistinio duomenų portalo. Šie duomenys apima visą vaikų imtį, tai yra ugdymo įstaigas lankančius ir nesimokančius vaikus, kurie kreipėsi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl sveikatos sutrikimo.

Ši apžvalga parengta naudojantis Higienos instituto Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos specialistų parengtu leidiniu apie vaikų sveikatą 2020 m.

Mokinio sveikatos pažymėjimo pateikimo apžvalga

Šiaulių miesto bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo mokyklas 2016 m. lankė 11 902 7 – 17 m. amžiaus mokiniai, o 2020 m. – 12 440 mokinių t. y. jų skaičius per penkerius metus padidėjo 4,5 proc. (1 pav.).

1 pav. Šiaulių miesto bendrojo ugdymo mokyklas ir profesinio mokymo įstaigas lankančių 7–17 m. amžiaus mokinių skaičius 2016-2020 m. (abs. sk.)

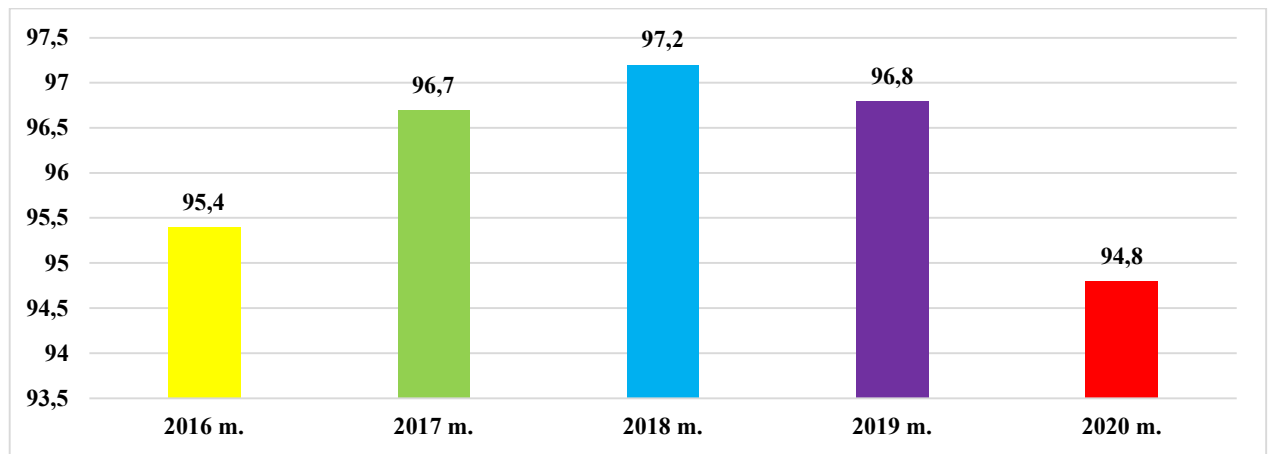
Elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą sudaro dvi atskiros dalys: I dalis „Sveikatos būklės įvertinimas“ ir II dalis „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Tai du atskiri dokumentai ir galioja nepriklausomai nuo to, ar pateikta tik I dalis, ar tik II dalis, ar abi dalys. Pirmą pažymėjimo dalį turi teisę pildyti šeimos gydytojas (vaikų ligų ir vidaus ligų gydytojai) arba slaugytojas, antrą dalį – gydytojas odontologas arba gydytojas odontologas specialistas, arba burnos higienistas.

2020 m. pavasarį, prasidėjus pasaulinei COVID 19 pandemijai ir šalyje paskelbus karantiną, mokiniams buvo įvestas nuotolinis mokymasis, tai pat atlikti teisės aktų pakeitimai dėl Mokinio sveikatos pažymėjimo galiojimo pratęsimo iki einamųjų metų pabaigos, apribotos galimybės vykti į sveikatos priežiūros įstaigas. Šios aplinkybės galimai turėjo įtakos Mokinio sveikatos pažymėjimo pateikimo rodiklių sumažėjimui.

Vertinant 7 – 17 m. amžiaus mokinių Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalies pateikimą 2016 - 2020 m. Šiaulių mieste matyti kad, vaikų, turinčių užpildytą I dalį, skaičius per ketverius metus augo (2016 m. tokių mokinių buvo 95,4 proc., o 2019 – 96,8 proc.). Tuo tarpu 2020 m. jų dalis sumažėjo 2,0 proc. (2 pav.).

18+ m. amžiaus grupėje užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį 2020 m. turėjo 62,2 proc. mokinių.

Užpildytą II pažymėjimo dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ turėjo 82,6 proc. 7 – 17 m. amžiaus bei 50,4 proc. 18+ m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių.

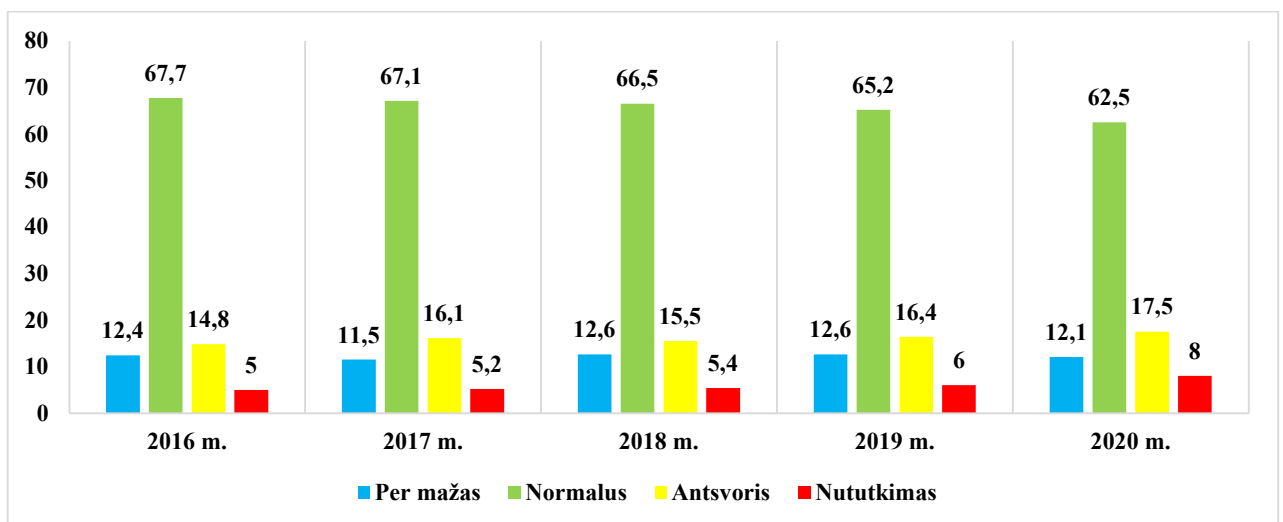

2 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių, turinčių Mokinio sveikatos pažymėjimo užpildytą I dalį, pasiskirstymas 2016-2020 m. (proc.)

Mokinių kūno masės indekso vertinimas

Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu šeimos gydytojas išmatuoja vaiko ūgį, svorį, rezultatus įrašo į elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą, kuriame automatiškai apskaičiuojama kūno masės indekso (toliau – KMI) skaitinė reikšmė ir KMI įvertinimas: per mažas svoris, normalus svoris, antsvoris ar nutukimas. Nuo 2020 m. gegužės 1 d. įsigaliojo 2 – 18 m. amžiaus vaikams pritaikytos KMI vertinimo ribos.

Apžvelgiant 7 – 17 m. amžiaus mokinių KMI įvertinimo rezultatus per penkerius mokslo metus matyti, kad sparčiausiai mažėjo normalų kūno svorį turinčių vaikų dalis. Nuo 2016 m. tokių mokinių Šiaulių mieste sumažėjo 5,2 proc. Antsvorį turinčių mokinių dalis padidėjo 2,7 proc., nutukimą – 3,0 proc. (3 pav.).

3 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių KMI įvertinimo pasiskirstymas 2016-2020 m. (proc.)

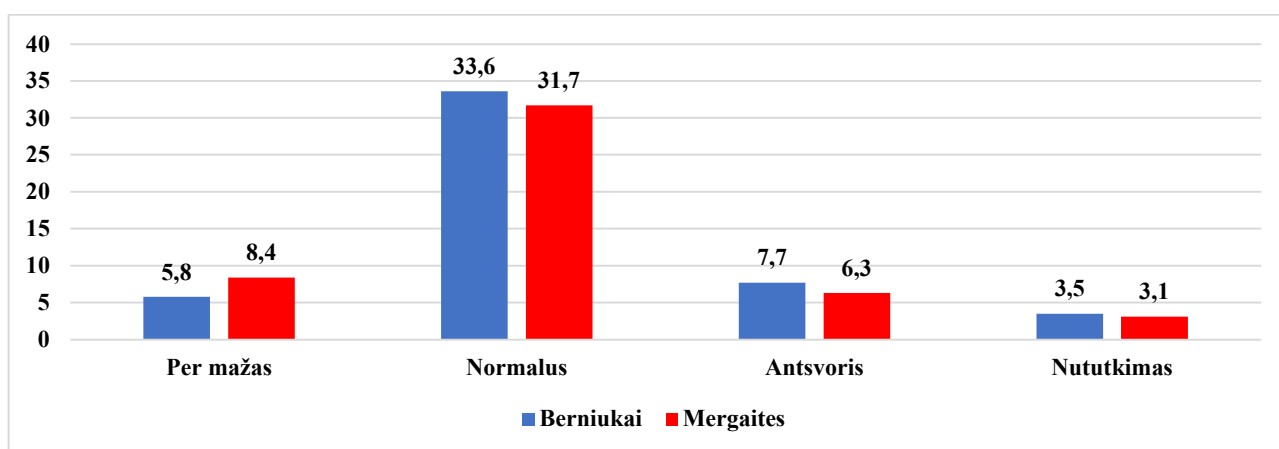
Lyginant 7 – 17 m. amžiaus mokinių KMI vertinimo rezultatus pagal lytį Šiaulių mieste 2017 – 2020 m. matyti, kad kiek didesnė dalis mergaičių nei berniukų turėjo per mažą kūno svorį ir ta dalis

per keturis metus padidėjo 0,4 proc. Tuo tarpu kiek didesnė dalis berniukų nei mergaičių buvo nutukę ir ta dalis per keturis metus padidėjo 1,8 proc. (1 lentelė).

1 lentelė. 7–17 m. amžiaus mokinių KMI įvertinimas 2017–2020 m., lyginant pagal lytį (proc.)

	Per mažas		Normalus		Antsvoris		Nutukimas	
	B	M	B	M	B	M	B	M
2017 m.	5,2	6,3	33,6	33,5	8,1	8,0	2,9	2,3
2018 m.	5,8	6,8	33,4	33,1	7,6	7,9	3,1	2,3
2019 m.	5,6	7,0	32,5	32,1	8,3	8,2	3,8	2,7
2020 m.	5,4	6,7	30,7	31,8	9,2	8,3	4,7	3,3

Lyginant KMI vertinimo rezultatus pagal lytį 18+ m. amžiaus mokinių grupėje matyti, kad kiek didesnė dalis mergaičių (8,4 proc.) nei berniukų (5,8 proc.) turėjo per mažą kūno svorį. Tuo tarpu kiek didesnė dalis berniukų (7,7 proc.) nei mergaičių (6,3 proc.) turėjo antsvorį (4 pav.).

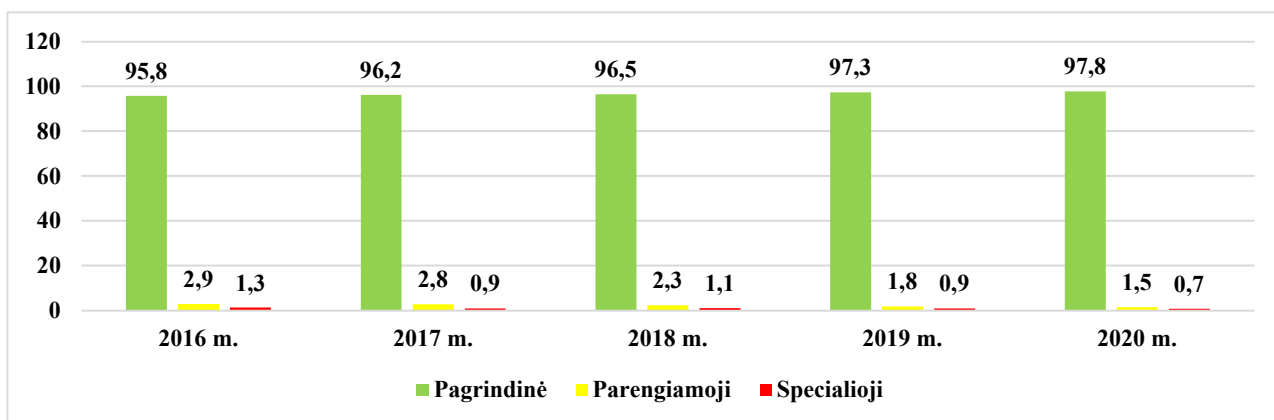
4 pav. 18+ m. amžiaus mokinių KMI įvertinimas, lyginant pagal lytį (proc.)

Mokinių fizinio pajėgumo įvertinimas

Kasmetinio mokinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas, įvertinęs vaiko fizinę sveikatos būklę, jo sveikatos pažymėjime nurodo fizinio ugdymo grupę: pagrindinę, parengiamąją, specialiąją ar, esant poreikiui, pažymi, iki kurios dienos mokinyms atleidžiamas nuo fizinio lavinimo pamokų.

Pagrindinei fizinio ugdymo grupei priskiriami visiškai sveiki ar turintys nedidelių sveikatos sutrikimų (nedidelio laipsnio regos sutrikimai, netaisyklinga laikysena, funkciniai negalavimai ir pan.) mokiniai. Parengiamajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nedidelių sveikatos sutrikimų, persirgę tam tikromis ligomis ir laikinai negalintys lankyti kūno kultūros pamokų visu pajėgumu. Specialiajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nuolatinių ar laikinų sveikatos sutrikimų, kurie su tam tikrais apribojimais netrukdo jiems dalyvauti ugdymo veikloje. Tokie vaikai sportuoja pagal specialią kūno kultūros programą ar lanko gydymosi kūno kultūros pratybas.

Apžvelgiant Šiaulių miesto mokinių fizinio pajėgumo pokyčius per penkerius mokslo metus matyti, kad vaikų, priskirtų pagrindinei fizinio ugdymo grupei, dalis išaugo 2,0 proc. Mokinių, kuriems nustatyta parengiamoji fizinio ugdymo grupė, dalis sumažėjo 1,4 proc., specialioji - 0,6 proc. (5 pav.).

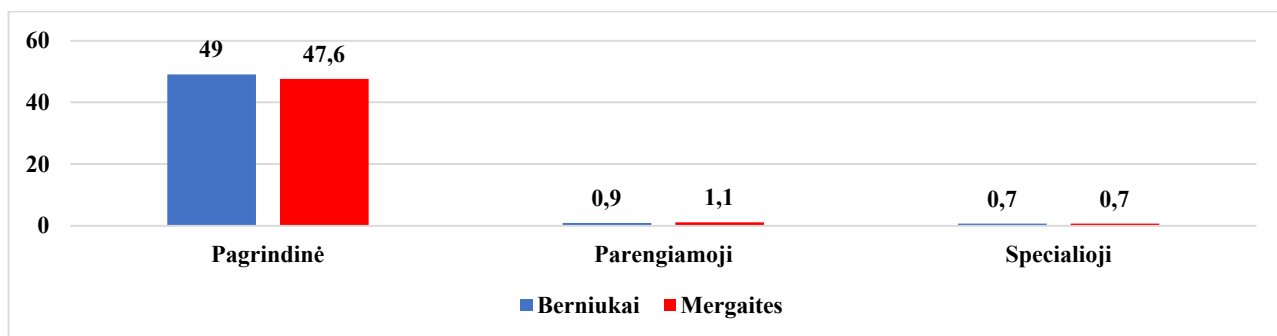
5 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2016-2020 m. (proc.)

Vertinant 7 – 17 m. amžiaus mokinių pasiskirstymą fizinio ugdymo grupėse pagal lytį 2017 – 2020 m. Šiaulių mieste matyti, kad padidėjo tiek mergaičių (1,3 proc.), tiek berniukų (1,0 proc.) dalis, kurie sportavo pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Parengiamojoje fizinio ugdymo grupėje sportuojančių ir mergaičių (0,9 proc.), ir berniukų (0,5 proc.) dalis per keturis metus sumažėjo (2 lentelė).

2 lentelė. 7–17 m. amžiaus mokinių pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2017-2020 m., lyginant pagal lytį (proc.)

	Pagrindinė		Parengiamoji		Specialioji	
	B	M	B	M	B	M
2017 m.	47,9	47,6	1,2	1,7	0,4	0,5
2018 m.	48,4	48,1	0,9	1,4	0,5	0,6
2019 m.	48,8	48,4	0,8	1,0	0,4	0,5
2020 m.	48,9	48,9	0,7	0,8	0,4	0,3

Lyginant 18+ m. amžiaus mokinių pasiskirstymą fizinio ugdymo grupėse pagal lytį matyti, kad kiek didesnė dalis berniukų (49,0 proc.) nei mergaičių (47,6 proc.) sportavo pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje (6 pav.).

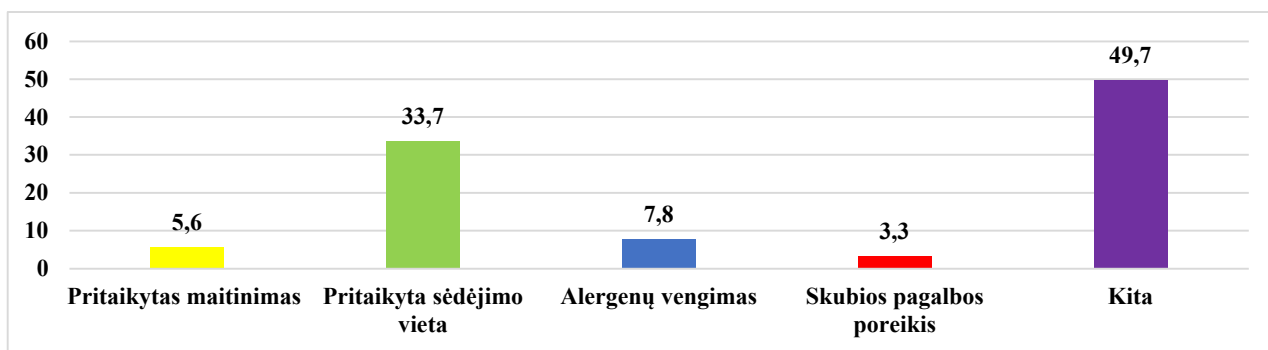

6 pav. 18+ m. amžiaus mokinių pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse, lyginant pagal lytį (proc.)

Mokinių dalyvavimas ugdymo veikloje

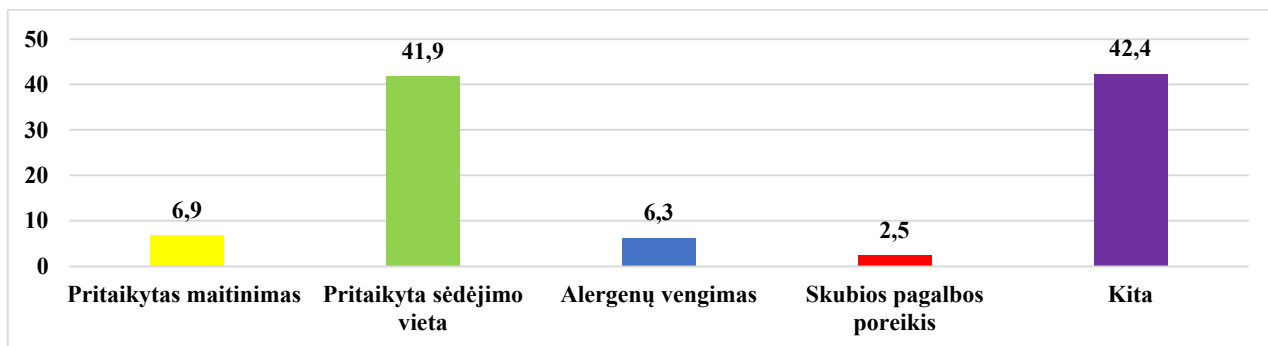
Mokinys, sergantis lėtine liga ir (ar) turintis sveikatos sutrikimų, kurie riboja mokinio dalyvavimą ugdymo veikloje, gali dalyvauti ugdymo veikloje, laikydamasis rekomendacijų. Gydytojas elektroniniame Mokinio sveikatos pažymėjime iš pasirinkto sąrašo pažymi bendrą rekomendaciją arba užpildo specialią rekomendaciją, nuroydamas mokinio ligos / sveikatos sutrikimo TLK-10-AM kodą ir aprašydamas specialias rekomendacijas ir (ar) pirmosios pagalbos priemones, kurių gali prireikti mokiniui, dalyvaujančiam ugdymo veikloje.

20,6 proc. 7 – 17 m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių buvo nurodytos bendros rekomendacijos. Rekomendacija dėl sėdėjimo vietos pritaikymo nurodyta 33,7 proc. mokinių, alergenų vengimas – 7,8 proc., pritaikytas maitinimas – 5,6 proc. 49,7 proc. mokinių nurodyta rekomendacija „Kita“ (7 pav.).

7 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių, kuriems nurodytos bendros rekomendacijos, pasiskirstymas (proc.)

18,5 proc. 18+ m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių buvo nurodytos bendros rekomendacijos. Rekomendacija dėl sėdėjimo vietos pritaikymo nurodyta 41,9 proc. mokinių, pritaikytas maitinimas – 6,9 proc., alergenų vengimas – 6,3 proc. 42,4 proc. mokinių nurodyta rekomendacija „Kita“ (8 pav.).

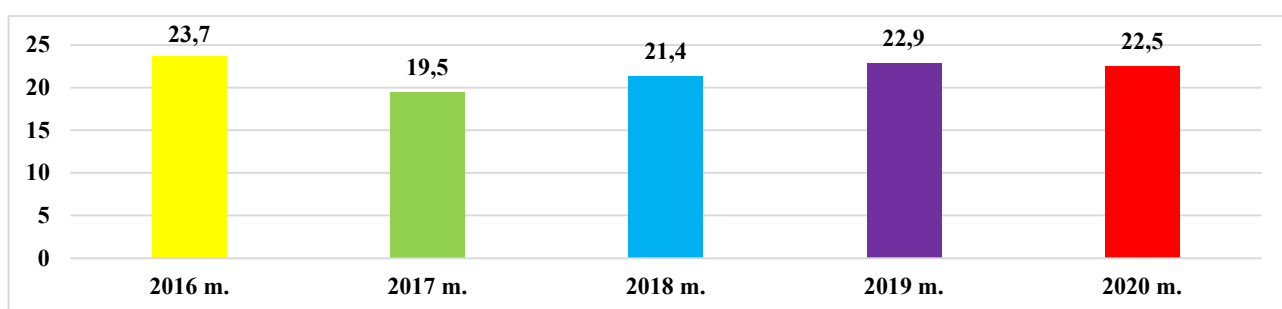
8 pav. 18+ m. amžiaus mokinių, kuriems nurodytos bendros rekomendacijos, pasiskirstymas (proc.)

Mokinių dantų ir žandikaulių būklės apžvalga

Gydytojas odontologas, atlikdamas kasmetinį mokinio sveikatos patikrinimą, įvertina mokinio dantų, žandikaulių būklę ir įrašo rezultatus į Mokinio sveikatos pažymėjimo antrą dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Jeigu profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas neranda ėduonies pažeistų, plombuotų ir dėl ėduonies išrautų dantų, Mokinio sveikatos pažymėjime ties raidėmis k, p, i įrašomi nuliai - tai reiškia, kad vaiko dantys sveiki.

Per penkerius mokslo metus Šiaulių mieste tik kiek daugiau nei penktadalis visų patikrintų 7 – 17 m. amžiaus mokinių turėjo sveikus dantis (9 pav.).

Tik 13,4 proc. 18+ m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių turėjo sveikus dantis.

9 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių, kurių dantys sveiki, pasiskirstymas 2016-2020 m. (proc.)

Gydytojas, įvertinęs ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų skaičių, įrašo rezultatus pažymėjime ties raidėmis k, p, i (pieniniai dantys) ir ties raidėmis K, P, I (nuolatiniai dantys) – apskaičiuojamas dantų ėduonies intensyvumo rodiklis.

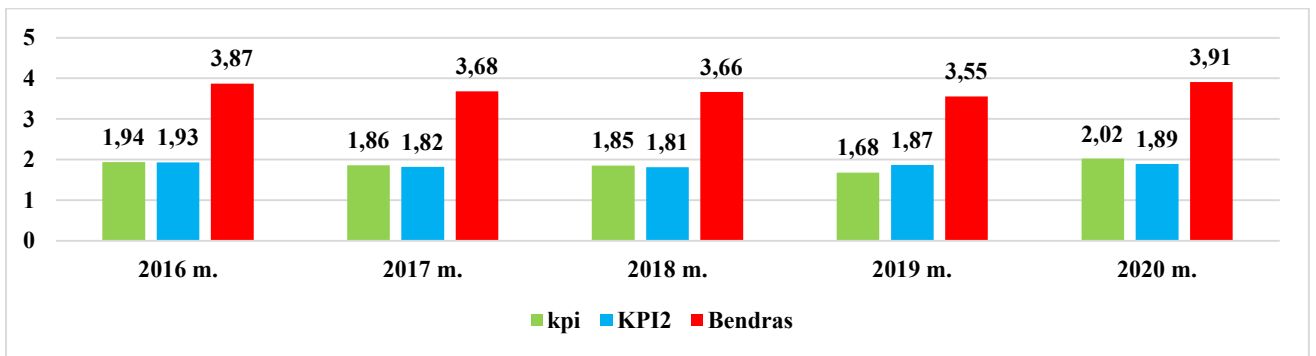
KPI indeksas tai - dantų ėduonies intensyvumo rodiklis, kuris rodo, kiek ėduonies pažeistų dantų tenka vienam asmeniui.

KPI intensyvumo lygiai:

- Labai mažas 0,0 - 1,0;
- Mažas 1,1 – 2,6;
- Vidutinis 2,7 – 4,4;
- Didelis 4,5 – 6,6;
- Labai didelis > 6,7.

Per penkerius mokslo metus 7 – 17 m. amžiaus mokiniams nustatytas bendro dantų ėduonies intensyvumo lygis buvo vidutinis ir šio rodiklio reikšmė Šiaulių mieste 2020 m. padidėjo 0,04 vieneto (10 pav.).

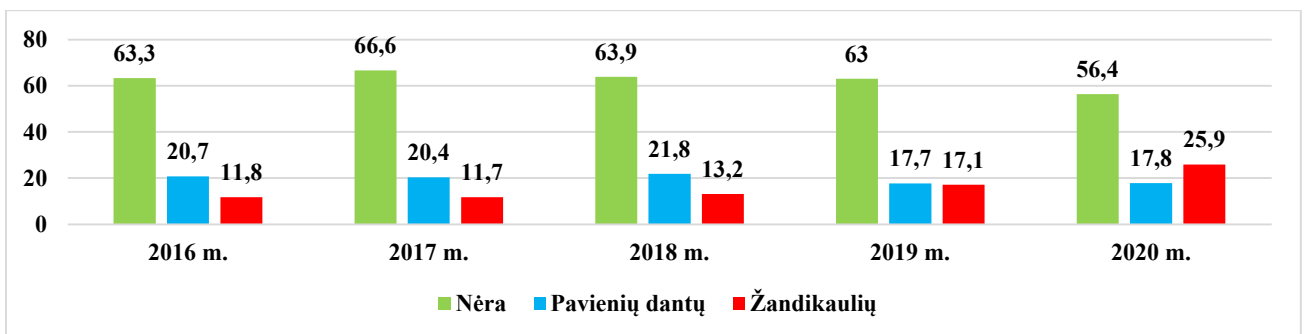

10 pav. 7–17 m. amžiaus mokinių kpi, KPI ir kpi+KPI reikšmių pasiskirstymas 2016-2020 m.

18+ m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių kpi reikšmė siekė 0,48 ir KPI reikšmė - 4,6. Bendras dantų ėduonies intensyvumo rodiklis (5,08) buvo didelis.

Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas taip pat įvertina mokinio sąkandžio būklę.

Per penkerius mokslo metus Šiaulių mieste daugiau nei du trečdaliai 7 – 17 m. amžiaus mokinių neturėjo sąkandžio patologijos. Pavienių dantų patologija nustatyta penktadaliui mokinių. Šis rodiklis per penkerius mokslo metus sumažėjo 2,9 proc. Žandikaulių patologija nustatyta kas šeštam mokiniui. Per penkerius mokslo metus tokių mokinių dalis išaugo 14,1 proc. (11 pav.).

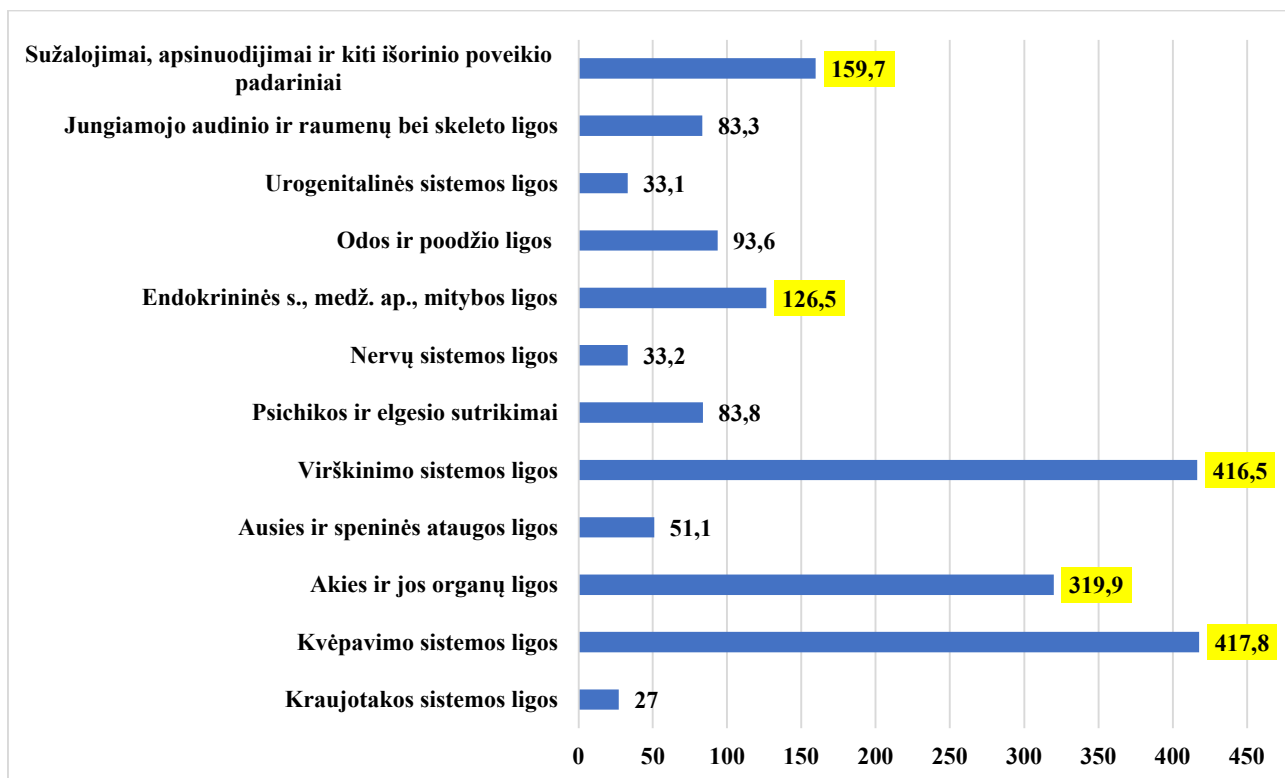

11 pav. 7–17 amžiaus mokinių sąkandžio patologijos įvertinimo pasiskirstymas 2016-2020 m. (proc.)

Vertinant 18+ m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių sąkandžio būklę: 57,3 proc. neturėjo sąkandžio patologijos, 20,3 proc. turėjo pavienių dantų patologiją, 22,4 proc. - žandikaulių patologiją.

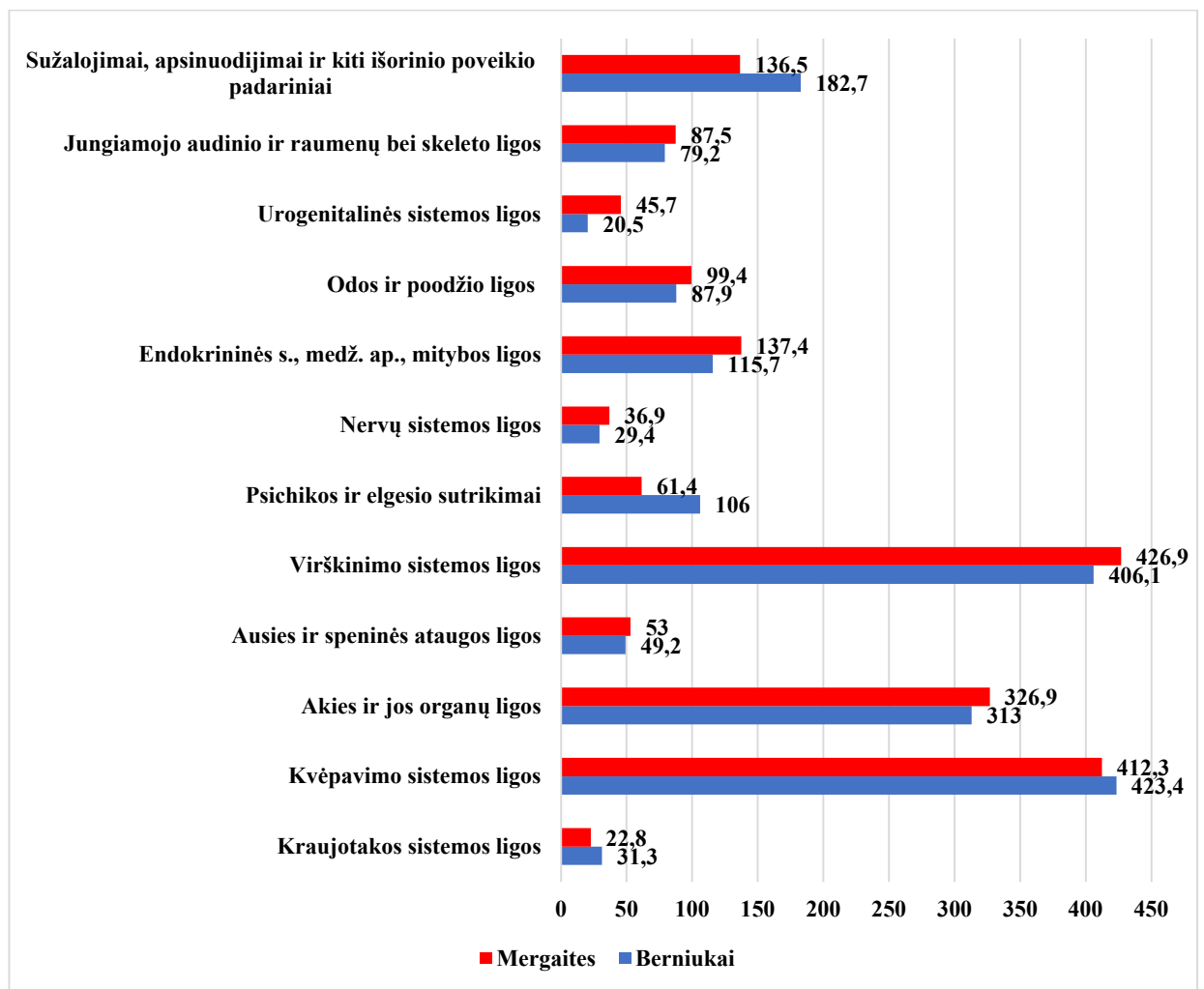
Vaikų ligotumo rodiklių apžvalga

Apžvelgiant Šiaulių miesto 7 – 17 m. amžiaus vaikų ligotumo rodiklius 2020 m., didžiausias ligotumas nustatytas kvėpavimo sistemos ligomis (417,8/1000 gyv.). Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos (416,5/1000 gyv.). Akies ir jos priedinių organų ligos diagnozuotos 319,9/1000 gyv. Sužalojimai, apsinuodijimai ir kiti išorinių poveikių padariniai nustatyti 159,7/1000 gyv. Ligotumas endokrininėmis ir medžiagų apykaitos ligomis 7 – 17 m. amžiaus grupėje sudarė 126,5/1000 gyv. (12 pav.).

12 pav. Šiaulių miesto 7–17 amžiaus vaikų ligotumas 2020 m. 1 000 gyv.
Šaltinis: *Higienos instituto Sveikatos statistinių duomenų portalas*

Vertinant 7 – 17 m. amžiaus vaikų ligotumą pagal lytį matyti kad, daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos ligų (426,9/1000 gyv.), akies ir jos organų ligų (326,9/1000 gyv.), endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligų (137,4/1000 gyv.) bei odos ir poodžio ligų (99,4/1000 gyv.). Tuo tarpu berniukams daugiau nustatyta kvėpavimo sistemos ligų (423,4/1000 gyv.), sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių poveikių padarinių (182,7/1000 gyv.), psichikos ir elgesio sutrikimų (106,0/1000 gyv.) (13 pav.).

13 pav. Šiaulių miesto 7–17 amžiaus vaikų ligotumas 2020 m., lyginant pagal lytį 1 000 gyv.
 Šaltinis: *Higienos instituto Sveikatos statistinių duomenų portalas*

APIBENDRINIMAS

- Šiaulių mieste bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo mokyklas lankančių 7 – 17 m. vaikų skaičius per penkerius metus padidėjo 4,5 proc.
- 7 – 17 m. mokinių, turinčių užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį 2020 m sumažėjo 2,0 proc.
- Per penkerius mokslo metus sparčiausiai mažėjo normalų kūno svorį turinčių 7 – 17 m. amžiaus vaikų. Nuo 2016 m. tokių mokinių Šiaulių mieste sumažėjo 5,2 proc. Antsvorį turinčių mokinių dalis padidėjo 2,7 proc., nutukimą – 3,0 proc. Didesnė dalis mergaičių nei berniukų turėjo per mažą kūno svorį, ir ta dalis per ketverius metus padidėjo 0,4 proc. Tuo tarpu kiek didesnė dalis berniukų nei mergaičių buvo nutukę, ir ta dalis padidėjo 1,8 proc. 18+ m. amžiaus grupėje kiek didesnė dalis mergaičių (8,4 proc.) nei berniukų (5,8 proc.) turėjo per mažą kūno svorį. Tuo tarpu kiek didesnė dalis berniukų (7,7 proc.) nei mergaičių (6,3 proc.) turėjo antsvorį.
- Per penkerius mokslo metus 7 – 17 m. amžiaus vaikų, priskirtų pagrindinei fizinio ugdymo grupei, dalis išaugo 2,0 proc. Mokinių, kuriems nustatyta parengiamoji fizinio ugdymo grupė, dalis sumažėjo 1,4 proc., specialioji - 0,6 proc. Parengiamojoje fizinio ugdymo grupėje sportuojančių ir mergaičių (0,9 proc.), ir berniukų (0,5 proc.) dalis per keturis metus sumažėjo. 18+ m. amžiaus grupėje kiek didesnė dalis berniukų (49,0 proc.) nei mergaičių (47,6 proc.) sportavo pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje.
- Bendra rekomendacija dėl sėdėjimo vietos pritaikymo nurodyta 33,7 proc. 7 – 17 m. amžiaus mokinių, alergenu vengimas – 7,8 proc., pritaikytas maitinimas – 5,6 proc.
- Per penkerius mokslo metus Šiaulių mieste tik penktadalis visų patikrintų 7 – 17 m. amžiaus mokinių turėjo sveikus dantis. Per penkerius mokslo metus mokiniams nustatytas bendro dantų ėduonies intensyvumo lygis buvo vidutinis ir šio rodiklio reikšmė Šiaulių mieste padidėjo 0,04 vieneto. 18+ m. amžiaus mokinių bendras dantų ėduonies intensyvumo rodiklis (5,08) buvo didelis. Šiaulių mieste daugiau nei du trečdaliai mokinių neturėjo sąkandžio. Pavienių dantų patologija nustatyta penktadaliui mokinių. Šis rodiklis per ketverius mokslo metus sumažėjo 2,9 proc. Žandikaulių patologija nustatyta kas šeštam mokiniui. Per penkerius mokslo metus tokių mokinių dalis išaugo 14,1 proc. Vertinant 18+ m. amžiaus Šiaulių miesto mokinių sąkandžio būklę: 57,3 proc. neturėjo sąkandžio patologijos, 20,3 proc. turėjo pavienių dantų patologiją, 22,4 proc. - žandikaulių patologiją.
- Šiaulių mieste 2020 m. 7 – 17 m. amžiaus vaikams daugiausiai nustatyta kvėpavimo sistemos ligų. Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos, trečioje - akies ir jos priedinių organų ligos. Toliau sekė sužalojimai, apsinuodijimai ir kiti išorinių poveikių padariniai bei endokrininės ir medžiagų apykaitos ligos. Daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos, akies ir jos organų,

endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos bei odos ir poodžio ligų. Tuo tarpu berniukams daugiau nustatyta kvėpavimo sistemos ligų, sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių poveikių padarinių bei psichikos ir elgesio sutrikimų.